

Lagstiftningen efter Gudrun: "Ett 50-tal företag lever farligt!"

– Den pågående granskningen av förslagen till ny lagstiftning efter orkanen Gudrun rymmer stor dramatik. Om riksdagen senare i höst godkänner nuvarande förslag kan man i ett slag försätta stora delar av elnätverksamheten i en helt omöjlig situation finansiellt sett. Ett nytt svårt oväder, som inte ens behöver nå Gudruns omfattning, kan leda till ekonomiskt obestånd och utslagning av kanske 40-50 företag. I vart fall är det så många företag som lever farligt!

Detta säger Bo Källstrand, Svensk Energis VD, i en kommentar. Hela elnätbranschen är starkt oroad – i synnerhet som tidigare framförda synpunkter över huvud taget inte har beaktats innan regeringen nyligen gick till lagrådet för juridisk granskning.

VINTERNS OVÄDER vållade stor förödelse i en hel landsända. Att kunder blev utan el under flera veckor var ett misslyckande för nätbolagen, liksom för den myndighet som ska övervaka nätbolagens verksamhet. Regeringen bad Energimarknadsinspektionen att föreslå åtgärder för en säkrare eldistribution, och dess förslag har legat till grund för det regeringsförslag som nu sänts till lagrådet. Senare i höst väntas en proposition till riksdagen. Förslaget har starkt kritiserats av nätbranschen. Vår allra viktigaste invändning gäller egentligen vad förslaget inte innehåller, säger Bo Källstrand:

– I rapporten konstateras att samhällets och kundernas krav sprungit ifrån de åtgärder som branschen hittills vidtagit. Det måste vi ta åt oss och rätta till. Vi måste arbeta hårt för att ingen kund ska behöva vara utan el i mer än 24 timmar – därom är alltså. Vi måste också informera, och i vissa fall kompensera kunderna, när vi inte klarar våra åtaganden.

Analysen saknas

– Däremot finns ingen analys av konsekvenserna av ännu kortare insats-

Svensk Energis VD Bo Källstrand varnar för konkursrisker bland elnätföretagen om nya lagar träder i kraft.

tider. Detta måste kunderna få veta, eftersom det är dessa som slutgiltigt måste betala notan.

Dramatiskt skärpta krav på elnätföretagen måste leda till motsvarande dramatiska förändringar av gällande reglering, säger Bo Källstrand:

– Elnätverksamheten är en monopolverksamhet som regleras av Elmarknadsinspektionen. Idag omfattar regleringen den s k nätnytt-

modellen. I sin nuvarande inriktning kan den omöjliga gälla för den framtida regleringen. Helt nya spelregler för elnätföretagen kräver helt ny reglering. Ytterst handlar det om att medge intäktsökningar för företagen som tillåter dessa att höja elnetpriserna för att täcka in ökade kostnader med ungefär 20 miljarder kr. Det motsvarar ungefär 4 000 kr per kund. Någon annan "magisk" intäktskälla finns inte – ytterst måste kunderna betala.

Hårdast kommer detta att drabba elnätföretag med mycket landsbygdistribution, säger Bo Källstrand:

– Av våra totalt 176 elnätföretag bedömer vi att åtminstone 40-50 av dem skulle kunna råka riktigt illa ut. Med detta menar jag att de antingen skulle behöva rejäla kapitaltillskott från ägarna – inte sällan kommuner – eller helt enkelt tvingas försätta sig i konkurs.

"Logisk kullerbytta"

Regeringen föreslår 24 timmar som gräns för hur länge elavbrott ska medges från 1 januari 2011. Men redan efter 12 timmar – med start fem år tidigare, 1 januari 2006 – föreslår man att avbrottsersättning ska utgå. Bo Källstrand igen:

– Det är en logisk kullerbytta att införa straffavgifter redan fem år innan kraven ska vara uppfyllda. Och dessutom med krav som är strängare. Det är en ren bestraffning. Det är som om man bötfäller bilister som kör 40 km i timmen på en 70-väg innan de ens sett 50-skytarna. Det är väl ändå först vid 50-sträckan som farten ska vara nere i 50 – de som kör 40 ska väl slippa straff helt och hållet? Varför ska elmarknaden ha sin egen rättsordning?

– Arbetarskyddet är också ett viktigt argument mot 12-timmarsgränsen. De fackliga organisationerna ►

► rasar mot en tänkt lagstiftning som tvingar ut våra medarbetare i pinande storm mitt i natten. Även med detta argument ter sig 24-timmarsgränsen logisk också för avbrottsersättning.

Utöver dramatiskt höjda investeringskrav har den maximala avbrottsersättningen satts till motsvarande tre års nätavgifter. Det innebär att företagen, vid en ny störning, som varar mer än 12 dygn, riskerar att gå miste om tre års intäkter. Bo Källstrand avslutar:

En ren bestraffning

– Detta späder på orimligheten i förslagen och bekräftar känslan av

bestraffning. Att riksdagen medvetet skulle anta en lagstiftning som rymmer så dramatiska effekter, ter sig främmande. Det viktigaste måste väl ändå vara att vi gemensamt enas om kraven på framtidens eldistribution och hur detta ska betalas?

– Våra studier av effekterna av lagskärpningen visar på synnerligen allvarliga resultat. 50-talet elnätföretag riskerar att komma på obestånd och för övriga blir intresset för investeringar, och möjligheten att genomföra dessa, kraftigt kringskurna. Detta förslag – hastigt tillkommet i spåren efter förra vinterns naturkatastrof – måste ersät-

tas av ett seriöst förslag som anger hur elnätverksamheten i framtiden ska bedrivas och bekostas. Därför uppmanar vi riksdagens ledamöter att noga tänka igenom konsekvenserna av detta förslag!

DISTRIBUTION AV EL – EN KONTROLLERAD DEL AV ELMARKNADEN

DISTRIBUTION AV EL sköts av 176 elnätföretag i Sverige. De är enligt lag juridiskt skilda från produktion och handel med el. De får alltså inte handla med el och det får inte förekomma någon korssubventionering mellan elnätföretag och elhandelsföretag inom en koncern.

Med andra ord finns ingen möjlighet att föra över pengar från den konkurrensutsatta elproduktionen och elhandeln. Inom dessa båda sektorer råder fri konkurrens. Elproducenter och elhandlare producerar, köper och säljer el på den nordiska elmarknaden i konkurrens med bolag från hela Norden.

Elnätverksamheten bedrivs däremot i monopol. Staten övervakar

verksamheten och att nättarifferna är skäliga, genom Energimarknadsinspektionen. Detta sätter ramarna för elnätföretagens handlingsutrymme när det gäller förbättrad leveranssäkerhet, dvs för de investeringar som görs i elnäten.

Stora insatser på gång

Så ser elmarknaden ut, mycket enkelt beskriven, efter avregleringen 1996. Flera utredningar har genomförts under de gångna snart tio åren, som både försvaret elmarknadens funktion och pekat ut förbättringsförslag. På elnätsidan märks främst förslaget att införa mätare hos elkunderna för månadsvis avläsning till år 2009, ett arbete som pågår. Elnätföretagen har inom sitt projekt NätKic

också kommit överens med regeringen om att bygga bort senare vintrars störningar i näten.

Detta arbete innebär att isolera ledningar bättre eller att gräva ned dem i marken. Takten i arbetet har ökat gentemot ursprunglig överenskommelse, till extrakostnader på minst 15 miljarder kronor. Takten i röjningen av kraftledningsgator har ökat och elnätföretagen har utökat sitt samarbete – inom branschen, med LRF och lantbruket, samt med Sveriges Radio – för att snabba på själva arbetet och informationen vid större störningar.

KALLE LINDHOLM

kalle.lindholm@svenskenergi.se

Gudrun och de stegrade kraven

Efter orkanen Gudrun i början av januari i år har diskussionen kring elnäten varit större än någonsin. En första rapport lämnades av Elmarknadsinspektionen i början av sommaren. Den har följts upp av en föreslagen lagstiftning från lagrådet, som i huvudsak innebär följande:

- Ett funktionskrav som säger att elavbrotten för kund inte får överstiga 24 timmar. Kravet ska införas till år 2011.
- En avbrottsersättning till kund, som föreslås träda

i kraft redan efter 12 timmars elavbrott. Detta krav ska börja gälla redan 1 januari 2006.

- Ett tak för avbrottsersättningen, som uppnås efter tolv dygns elavbrott, motsvarande tre års elnätavgifter för elkunden.
- Så kallad regressrätt, som innebär att kunden ska få ersättning från sitt elnätföretag även om felet inträffat i överliggande elnät, dock inte i stamnätet.
- Tekniska krav som innebär att alla större elledningar ska vara trädsäkra.

Senare i höst väntas en proposition till riksdagen.

ELBRANSCHEN; "SKÄRPSTA KRAV PÅ ELNÄTEN – JA VISST, MEN NÅGON MÅSTE BETALA"

Elbranschen accepterar att kraven skärps på elnäten, efter orkanen Gudrun. Men den nya prisregleringen av eldistributionen med de nya kraven efter Gudrun – avbrottsersättning efter 12 timmar, taket för denna ersättning samt den så kallade regressrätten – får orimliga konsekvenser för elnätföretagen.

SVENSK ENERGI accepterar att kraven skärps på elnäten, det ligger i linje med branschens egen satsning i projektet NätKic, men frågar samtidigt

vem som ska betala för insatserna. Prislappen för förbättringarna beräknas till cirka 20 miljarder kronor.

Så mycket pengar kan inte direkt tas från "elbolagens vinster", vilket t ex energiminister Mona Sahlin hävdar. Som vi förklarar i artikel på föregående sida kan inte den reglerade elnätbranschen hämta pengar från elhandelsföretag eller elproduktionsföretag. Elnäten sköts av elnätföretag, vars priser strikt regleras av staten.

Elnätföretagen har olika ägarstruktur; statligt, kommunalt, utländskt, privat och ekonomiska föreningar. Dessa har olika ekonomiska förutsättningar och åtskilliga av elnätföretagen kommer inte att klara de nya kraven med nuvarande priser.

Analys visar på stora risker

Oron är kopplad till Energimyndighetens nya redskap för prisregleringen av elnätföretagens tariffer, nätnyttomodellen. Den har enligt elbranschen betydande brister och premierar inte god kvalitet i elnäten. Modellen tittar alltför strikt på att hålla kostnaderna nere och borde ge mer utrymme för investeringar.

Svensk Energi har låtit analysera konsekvenser av prisregleringen och de nya kraven efter Gudrun för sex pilotföretag. Analysen visar att det inte räcker med effektiviseringar och ytterligare ägartillskott för att få en rimlig utveckling för företagen inom svensk eldistribution. Det krävs ändringar i elnätregleringen.

Hälften av de undersökta företagen får inte en rimlig ekonomisk utveckling. Avkastningen på kapital är låg och i flera fall till och med negativ, vilket betyder att det kan ifrågasättas om nödvändiga investeringar kan genomföras. För tre företag måste så kallad likvidation övervägas eftersom det egna kapitalet beräknas förbrukas. Samtliga företag får lägre kreditvärdighet.

Pengar tillbaka prioriteras

Bland de nya kraven som nu ställs efter Gudrun märks speciellt tre som får allvarliga ekonomiska följder; kravet på ersättning redan efter 12 timmars elavbrott, taket för ersättning till kunden på tre årsavgifter och regressrätten, som betyder att kunden alltid ska få ersättning från sitt elnätföretag oavsett

om felet inträffat i överliggande nät.

Ersättning efter tolv timmar ska alltså införas redan vid nästa årsskifte medan funktionskravet, att ingen ska få vara utan el i mer än 24 timmar införs fem år senare. Här menar elbranschen att tiden fram till år 2011 borde läggas på att investera bort problemen och att kraven därefter skärps. Nu riskerar pengarna att gå till avbrottsersättning redan under de första åren.

Det är också ur arbetarskyddssynpunkt orimligt att anta att det alltid går att skicka ut reparatörer i skogen redan inom 12 timmar. Ingen kan garantera att en storm bedarrat eller att mörkret har försvunnit. Erfarenheter från Gudrunstormen visar att det kunde ta upp till 27 timmar för reparatörer att nå ut till skadedrabbade områden. Mot bakgrund av detta ter sig 12-timmarsregeln som ett rent straff.

Fördömande högt ersättningstak

Taket för ersättningar uppnås om elavbrottet varar i tolv dagar eller mer. Då kan tre årsavgifter tvingas betalas ut till kunden. Det föreslagna taket skulle kunna innebära uteblivna intäkter i 3 år. Det finns inget företag som kan överleva en sådan situation. Ett exempel från branschen visar på ett elnätföretag, med en årlig omsättning på 30 miljoner kronor per år, som skulle riskera avbrottsersättningar på 90 miljoner vid en ny naturkatastrof.

Enlig regressrätten ska elnätföretaget "ta på sig" fel i överliggande nät och betala ut ersättning till kunden. Det lokala elnätföretaget får agera bank och ligga ute med pengar, som sedan ska återbetalas från den som orsakat felet; ägaren av regionnätet. Statens eget stannat är undantaget och ingen ersättning utgår om felet varit där.

En av förutsättningarna för en fungerande eldistribution i Sverige är ekonomiskt sunda elnätföretag. Regleringsmodellen och de nya kraven riskerar att försätta 50 av landets 176 elnätföretag i allvarliga ekonomiska svårigheter, t o m konkurs, enligt Svensk Energis bedömning. Det är värt att beakta innan förhastade beslut om nya lagar tas.

KALLE LINDHOLM

kalle.lindholm@svenskenergi.se

”HANDS UP – PENGARNA ELLER LIVET”

SCENEN ÄR HÄSSELBY STRAND, i Stockholms västra förorter, någon gång i början eller mitten av 60-talet. Några småungar leker rånare i cowboydräkter och har knallpulverpistoler i händerna. Offret räcker upp händerna och väljer alltid att behålla livet. Alltså ger han/hon pengarna till rånaren.

När turen kom till mig att bli rånad gjorde jag på samma sätt, lyfte armarna, gav bort pengarna och släpptes sedan fri. Leken var tillfälligt över och de inblandade fick nya roller.

Varför tänker jag på den gamla cowboleken?

Jo, jag får en liknande känsla nu när det gäller den svenska elförsörjningen. Det handlar väldigt mycket om ”pengarna eller livet”.

Hur menar jag?

Pengar tillbaka har blivit ett mantra

Jo, ”pengarna åter till kunden” har blivit ett mantra som vevas om och om igen, inte minst i kvällspressen. Den bild som ges är att det är viktigare att få pengar åter än att åtgärder görs för att minska riskerna för att avbrott ska kunna inträffa.

I verkligheten tror jag inte att det är så. ”Livet” är viktigare, i detta fall det liv som vi lever bekvämt med elektricitetens hjälp. Om alla fick frågan klart och tydligt presenterad och fick välja tror jag att minskade risker för elavbrott sätts före återbetalda hundralappar. Med de nya krav på avbrottsersättning, som elnätföretagen kan drabbas av, blir frågan aktuell.

OK, delar av elbranschen i övrigt tjänar samtidigt pengar, kanske mer pengar än någonsin nu. Men det

Foto: Christina Sjögren/Pressens Bild

beror till stor del på att våra elpriser alltmer kopplas till kontinentens elpriser och priset på olja. Men vad som framför allt drivit upp priset är EU:s system för handel med utsläppsrätter av koldioxid.

Priset på dessa utsläppsrätter har ökat elpriset med 10 öre/kWh. Att ett pris på utsläpp ska göra viss elproduktion dyrare är vad våra politiska beslutsfattare avsett, även om effekten blivit större. Att detta ger högre vinster åt producenter av utsläppsfri el ligger också i själva systemet.

Skatterna – ett ”hands up”

Detta vet de politiker som varit med om att föra in handelssystemet med utsläppsrätter. De vet också att ständiga skattechöjningar ökar priserna på el för Sveriges hushåll. Elskatten kommer efter föreslagna nya höjningar att utgöra hälften av det totala

elpriset som en svensk kund betalar. 40 miljarder kronor kommer nästa år att tas ifrån elkunderna till staten i energiskatter, avgift för elcertifikat och moms.

Är dessa ”dolda” kostnader ett rån?

Det beror på. För hushållen kan det kännas som ett rån i samma moment som pengarna betalas. Samtidigt kan vård, utbildning och omsorg finansieras med intäkterna från elkunderna.

Hur som helst, kundernas allt högre kostnader hjälper till att svärta ned bilden av den avreglerade elmarknaden och det är nästan alltid elföretagen som får bära skulden. En skuld som nu alltså elnätföretagen ännu tydligare ska få känna genom nya regler för avbrottsersättning.

Branschen tar sitt ansvar

Låt oss till sist slå fast att ett elavbrott inte är en angenäm upplevelse. Orkanen Gudrun blev en jättelik väckarklocka, även om en sådan extrem händelse är svår att gardera sig mot för många samhällsfunktioner. Elbranschen vill och ska göra allt vad den kan för att ytterligare minska riskerna för elavbrott. Men konsekvenserna av nya regler måste analyseras innan de införs.

Parallellen med cowboleken då, finns det några skillnader?

Den stora skillnaden är nog att vi ungar alltid kom tillbaka som nytt rånoffer. Elnätföretagen får svårare att komma tillbaka efter en konkurs, åtminstone i samma form som tidigare.

KALLE LINDHOLM
REDAKTÖR